

УДК 336.131

JEL Classification H50, H53, H56

DOI [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-2\(112\)-152-163](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-2(112)-152-163)

State Financial Policy in Implementing Social Development Tasks

Yurii Lupenko¹, Yurii Radionov²

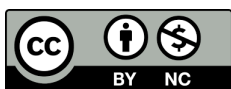
Abstract. *The state's financial policy is a key tool for implementing social development tasks amid economic instability, global transformations, and military challenges. For Ukraine, the issue of forming and implementing an effective financial policy acquires particular importance in conditions of a full-scale war, which is accompanied by a significant budgetary burden and the need to ensure defense capability, support social stability, and facilitate post-war recovery. The article aims to reveal the theoretical and methodological principles for shaping and implementing state financial policy in today's realities, and to identify effective tools to enhance its impact and the effective implementation of social development tasks. The article pays special attention to assessing the role of financial policy in ensuring economic stability, promoting social justice, supporting human potential, and adapting public finances to crisis challenges. The research methodology presents a complex of general scientific and special methods, in particular analysis, synthesis, scientific abstraction, structural analysis, systemic, institutional, dialectical, and structural-logical approaches. The research is based on materials from the Ministry of Finance of Ukraine and on the results of scientific works in the field of public finance and financial policy. The article reveals the essence of financial policy as a system-forming factor of social development, examines its priorities in the pre-war and war periods, and substantiates the need for an adaptive combination of budgetary, tax, monetary, and social policies. The results of the study indicate that in wartime, the structure of budget expenditures underwent significant changes: the share of defense-sector financing increased, while the share of social expenditures decreased. The effectiveness of financial policy depends on the state's ability to ensure a balance among financial stability, social support for the population, human capital development, and economic activity. State institutions can use the theoretical approaches to the formation of the state's financial policy in conditions of instability proposed by the authors to develop relevant regulatory legal acts.*

Keywords: *financial policy, consolidated budget, state budget, local budgets, financial instruments, deficit, budget expenditures, martial law.*

Received: 16 March 2026 | **Revised:** 17 April 2026 | **Accepted:** 23 April 2026 | **Published:** 30 May 2026

Suggested Citation

Lupenko, Y., & Radionov, Y. (2026). State Financial Policy in Implementing Social Development Tasks. *Oblik i finansi*, 2(112), 152-163. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-2\(112\)-152-163](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2026-2(112)-152-163)

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© The Author(s) 2026

¹ **Yurii Lupenko**, National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”, Ukraine.
ORCID 0000-0001-6846-0300

² **Yurii Radionov**, National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”, Ukraine.
ORCID 0000-0002-1691-1090
E-mail: radud@ukr.net (*Corresponding Author*)

Фінансова політика держави у реалізації завдань суспільного розвитку

Юрій Лупенко¹, Юрій Радіонов¹

¹ Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», Україна

Анотація. Фінансова політика держави є ключовим інструментом реалізації завдань суспільного розвитку в умовах економічної нестабільності, глобальних трансформацій та воєнних викликів. Для України питання формування і реалізації ефективної фінансової політики набуває особливого значення в умовах повномасштабної війни, що супроводжується суттєвим бюджетним навантаженням, необхідністю забезпечення обороноздатності, підтримки соціальної стабільності та післявоєнного відновлення. Метою статті є розкриття теоретико-методологічних засад формування і реалізації фінансової політики держави в реаліях сьогодення, а також пошук дієвого інструментарію її вдосконалення для покращення впливу й ефективного виконання завдань суспільного розвитку. Особлива увага у статті приділяється оцінюванню ролі фінансової політики у забезпеченні економічної стійкості, соціальної справедливості, підтримки людського потенціалу та адаптації державних фінансів до кризових викликів. Методологія дослідження ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема аналізу, синтезу, наукового абстрагування, структурного аналізу, системного, інституційного, діалектичного та структурно-логічного підходів. Інформаційну основу дослідження становлять матеріали Міністерства фінансів України та результати наукових праць у сфері державних фінансів і фінансової політики. У статті розкрито сутність фінансової політики як системоутворюючого чинника суспільного розвитку, виявлено трансформації її пріоритетів у довоєнний та воєнний періоди, а також обґрунтовано необхідність адаптивного поєднання бюджетної, податкової, монетарної та соціальної політики. Результати дослідження свідчать, що в умовах війни структура бюджетних видатків зазнала суттєвих змін: зросла частка фінансування оборонного сектору, водночас скоротилася питома вага соціальних видатків. Доведено, що результативність фінансової політики залежить від здатності держави забезпечити баланс між фінансовою стабільністю, соціальною підтримкою населення, розвитком людського капіталу та стимулюванням економічної активності. Запропоновано теоретичні підходи до формування фінансової політики держави в умовах нестабільності, які можуть бути використані при розробці відповідних нормативно-правових актів.

Ключові слова: фінансова політика, зведений бюджет, державний бюджет, місцеві бюджети, фінансові інструменти, дефіцит, видатки бюджету, воєнний стан.

Постановка проблеми. Дієва та ефективна фінансова політика держави, яка досягає значних результатів на локальному, регіональному та національному рівні, є запорукою динамічного суспільного розвитку, чинником зміцнення і вдосконалення соціально-економічних відносин.

Інституційні перетворення в соціально-економічній сфері потребують посилення впливу фінансової політики. Ця політика, повинна концентрувати зусилля на реалізації стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку, використання сучасних інструментів, ефективних фінансово-економічних механізмів, зміцнення інститутів комунікації, партнерства, відповідальності, а також формування умов сприятливого інвестиційного середовища.

Особливої актуальності питання фінансової політики держави набувають для України в умовах воєнного стану, значного бюджетного навантаження, необхідності фінансування оборонного сектору, підтримки соціальної стабільності та післявоєнного відновлення економіки. За таких умов фінансова політика переставє бути виключно інструментом забезпечення макроекономічної стабільності та перетворюється на механізм досягнення суспільно значущих цілей, спрямованих на збереження людського капіталу, підтримку добробуту населення, подолання нерівності та формування умов для

довгострокового розвитку держави. Водночас ефективність реалізації завдань суспільного розвитку значною мірою залежить від здатності держави забезпечити збалансованість бюджетної, податкової, інвестиційної, соціальної та боргової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідники визначають фінансову політику як важливий елемент забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни. Зокрема, аналізуючи напрями та тенденції трансформації фінансової політики в країнах ЄС, І.В. Запатріна зазначає, що структура державних витрат у країнах – економічних лідерах та країнах із перехідною економікою має певні відмінності. Розвинені країни зосереджуються насамперед на підтримці ринкових інститутів і розвитку інфраструктури надання суспільних послуг – від будівництва доріг до фундаментальних наукових досліджень і створення нових технологій. У перехідній економіці роль держави активніша і полягає в тому, щоб не лише підтримувати, а й формувати нові інститути, визначати пріоритети, забезпечувати вирівнювання умов розвитку галузей, сприяти інноваційному розвитку [6, с. 61]. Таким чином, фінансова політика є динамічною і змінюється в залежності від суспільних потреб, впливу екзогенних та ендогенних чинників, рівня соціально-економічного розвитку країни.

Т.В. Канева та А. Галабурда узагальнили наукові погляди щодо визначення терміну фінансова політика. Дослідники дійшли висновку, що фінансова політика – це комплекс взаємопов'язаних дій держави, які спрямовані на формування фінансового механізму та через інструменти впливу регулюють розвиток соціально-економічного середовища суспільства. Зв'язок між державними інституціями та суб'єктами господарювання відображає рівень розвитку ринкових відносин та процесу розширеного відтворення [7, с. 193]. На наш погляд, цей термін є доволі широким і багатограним, оскільки фінансова політика держави є, передусім втіленням інтересів усього суспільства: бізнесу, політичної еліти, органів влади, інвесторів. Держава, як суспільний інститут формує і реалізує фінансову політику акцентуючи увагу на створенні та примноженні фінансових ресурсів, їх ефективному розподілі та використанні на благо цього ж суспільства. Лаконічно розкриває багатогранність поняття «фінансова політика» О.В. Смагло – це сукупність заходів, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподілення та використання, яких вживають учасники фінансових відносин, під час виконання своїх функцій [8, с. 83].

Роль фінансової політики держави у забезпеченні сталого економічного розвитку досліджують І. Григорук та О. Колісник. Вони аналізують основні аспекти фінансової політики, такі як управління бюджетом, оподаткування, державний борг та інвестиції, ідентифікуючи їх вплив на економічні процеси. На думку дослідників, фінансова політика держави відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного економічного розвитку та підвищенні добробуту населення. У цьому контексті науковці виділяють основні критерії, які дозволяють об'єктивно оцінити досягнення цілей та результативність вжитих заходів. До таких критеріїв належить рівень економічного зростання, стан бюджету, контроль за інфляцією, рівень зайнятості, соціальна справедливість, інвестиційна привабливість та стабільність фінансової системи [11, с. 161].

На наш погляд, в умовах сьогодення доцільно формувати фінансову політику держави, яка б сприяла оптимальному перерозподілу ВВП через систему державних фінансів і забезпечувала дієву політику зайнятості населення, сприяла активізації ділової активності, що надзвичайно важливо і актуально. Як справедливо зазначають Л. Лисяк та В. Зюзін, структура видаткової частини бюджету має адаптуватися до змін макроекономічних процесів, пріоритетів фінансової та соціальної політики держави. На дієвість фінансового та зокрема бюджетного механізму забезпечення реалізації державних соціальних програм суттєво впливають інституційні перетворення економіки, фінансові можливості бюджету [13, с. 99]. На наш погляд, вкрай важливо досягти збалансованості між борговим і податковим навантаженням, впровадити дієві фінансові механізми, які активізують якісні зміни інституційного середовища, щоб забезпечити динамічну стійкість державних фінансів в умовах нестабільності.

Незважаючи на науковий доробок і розроблений вченими теоретико-методологічний інструментарій дана проблематика все ж залишається актуальною для України, оскільки в нинішніх умовах глобальної та національної економічної турбулентності необхідно враховувати різнобічність викликів екзогенного та ендогенного характеру, у тому числі фактора довготривалої російсько-української війни. Зазначене потребує продовження наукових пошуків орієнтованих на вивчення нових чинників впливу і вдосконалення теоретичних засад та практичних інструментів фінансової політики держави.

Метою статті є розкриття теоретико-методологічних засад формування і реалізації фінансової політики держави в реаліях сьогодення, а також пошук дієвого інструментарію її вдосконалення для покращення впливу й ефективного виконання завдань суспільного розвитку.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети авторами використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема:

методи аналізу, синтезу та наукового абстрагування – при розробці концептуальних підходів до формування та реалізації пріоритетних напрямів фінансової політики держави у вирішенні завдань суспільного розвитку;

структурний аналіз та узагальнення – для оцінювання обсягів доходів і видатків державного бюджету в умовах мирного часу та періоду війни, а також визначення впливу змін у структурі видатків зведеного бюджету на фінансування галузей економіки та трансформацію пріоритетів бюджетної політики;

системний, інституційний та діалектичний методи – для пізнання та розкриття теоретико-методологічної сутності фінансової політики держави як чинника реалізації завдань суспільного розвитку;

структурно-логічний метод – для виокремлення основних елементів забезпечення надійності та динамічності функціонування фінансової політики держави.

Інформаційним підґрунтям дослідження були матеріали Міністерства фінансів України [9] та наукові праці вчених у сфері державних фінансів [6-8; 11; 12; 13].

Виклад основного матеріалу. Для будь-якої держави, її фінансова політика є інструментом забезпечення належної динаміки суспільного розвитку. Підвищення її ефективності та результативності базується на збалансуванні інтересів держави, суб'єктів господарювання, врахуванні потреб кожної особи/індивідуума та певних соціальних груп, а також особливостей функціонування місцевого самоврядування. З цією метою, фінансова політика держави скеровується на виконання завдань щодо підвищення економічного зростання, а також досягнення високого рівня та якості життя населення незалежно від місця проживання громадян. По-суті, ці цілі відповідають

основним завданням і пріоритетам більшості урядів цивілізованих країн, а також затвердженням і визнанням на рівні ООН світовим, загальнолюдським принципам і соціальним стандартам.

Часто цілі фінансової політики (разом з цілями економічної політики) деталізуються у різноманітних стратегічних документах – концепціях, програмах розвитку тощо [2, с. 31]. Крім того, цілі узгоджуються з рівнем досягнень науково-технічного прогресу, сформованими умовами інституційного середовища, монетарною, інвестиційною, фіскальною, бюджетною політикою, а також економічною моделлю розвитку держави. Функціональна дієвість та ефективність усіх складових фінансових механізмів обумовлена характером взаємодії із основними завданнями сталої динаміки суспільного розвитку.

Пріоритетною метою фінансової політики завжди є забезпечення такого рівня розподілу ВВП, який би сприяв зростанню економіки та покращанню добробуту громадян. Тобто ця політика в класичному розумінні завжди має чіткий вектор дій, а її реалізація – це компроміс між можливостями й потребами національної економіки [3, с. 21].

Важливою умовою вищезазначеної динаміки є формування і реалізація фінансової політики з урахуванням інструментів, важелів та методів для здійснення державою її основних функцій у забезпеченні сталої суспільного розвитку.

Фінансова політика є складовою економічної політики держави, у якій конкретизуються головні завдання економіки країни, визначається загальний обсяг фінансових ресурсів держави, і одночасно фінансова політика є відносно самостійною сферою діяльності держави, найважливішим засобом реалізації політики держави у будь-якій сфері суспільної діяльності [4].

Формування та здійснення ефективної державної фінансової політики має важливе місце у забезпеченні дієвого суспільного розвитку [5, с. 68]. Як зазначає І.В. Запатріна, фінансова політика є елементом забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Дослідниця зауважує, що вирішальним для формування фінансової політики держави є визначення таких її параметрів, як розмір держави (частка перерозподілу ВВП через видатки державного бюджету і позабюджетні фонди), дефіцит бюджету та частка державного і гарантованого державою боргу у ВВП [6].

На думку Т.В. Каневої, фінансова політика – складний і відповідальний процес, який включає в себе такі політики, як: бюджетну, податкову, грошово-кредитну, інвестиційну, валютну, страхову, амортизаційну, митну, управління фінансами та фінансовий контроль. Кожна з них застосовує інструменти регулювання фінансового механізму та є невід'ємним елементом у процесі регулювання макроекономічної стабільності й ефективності розподілу фінансових ресурсів [7, с. 194].

Під час формування такої фінансової політики та в процесі державного регулювання розвитку суспільства, актуальним є дотримання основних

принципів: ефективності, результативності, системності, відкритості, адаптивності. Ці принципи, по-суті, забезпечують її результативність, транспарентність та соціальну спрямованість. Зокрема принцип системності передбачає розгляд фінансової політики з урахуванням ідентифікованого набору складових елементів, як системного, цілісного утворення із певною системною ознакою, а саме рух фінансових потоків, наприклад, для забезпечення реалізації вдалої соціальної політики, яка слугуватиме основним суспільним потребам. Важливим є чітке розуміння і визначення, як тактики, так і стратегії суспільного розвитку, які мають бути досягненні при реалізації фінансової політики, а також виконання завдань залежно від ступеня розвитку країни та інших факторів, зокрема обрання механізмів та методів щодо їх досягнення.

В цьому взаємозв'язку дуже важливо, щоб визначення цілей та завдань при формуванні, так само як і результати при імплементації державної фінансової політики, були чіткими, зрозумілими, прозорими і головне – підконтрольними суспільству.

Деякі дослідники наголошують, що розроблення та успішне проведення фінансової політики можливе лише за умов наявності програми суспільного розвитку з виділенням інтересів усього суспільства та окремих його груп, характеристикою поточних та перспективних завдань, визначенням термінів і методів їх вирішення [8, с. 83].

Успішне виконання цілей і завдань суспільного розвитку залежать від обсягу наявного фінансового ресурсу країни, який зосереджений у державному та місцевих бюджетах, а також ефективного та раціонального їх використання. Фінансові ресурси, як і економічні відносини в суспільстві, регулюються методами, важелями, засобами фінансової політики з урахуванням ступеня перерозподілу ВВП, якісного інституційного середовища та фази економічного циклу. Важливу роль в цьому процесі відіграє розвиток національної фінансової системи, її структура, збалансованість інтересів, динамізм фінансових відносин, які сприяють відповідальному та ефективному використанні наявних інструментів фінансової політики держави, зокрема у монетарній та бюджетній політиці.

Дієвість та ефективність фінансової політики держави у реалізації завдань суспільного розвитку потребує врахування взаємозв'язку щодо формування оптимальної комбінації інструментів, важелів податкової та бюджетної політики, соціального розвитку та сталої динаміки економічного зростання, соціальних та фіскальних функцій. Важливою складовою є можливість балансування між наповненням доходів місцевих бюджетів та державного бюджету, а також реалізація політики щодо поживлення ділової активності шляхом оптимізації податкової системи, вирішення комплексу соціальних проблем та сприяння зростання рівня і якості життя громадян.

Для проведення об'єктивного дослідження, розкриття питання наповнення бюджетів усіх рівнів (державного та місцевих) та встановлення фактичного стану щодо виконання завдань в управлінні фінансовими ресурсами, важливо звернути увагу на видатки зведеного бюджету України (табл. 1), які відображають особливості реалізації фінансової політики держави, стан політичного, соціально-економічного розвитку країни

на сучасному етапі. Передусім, проаналізуємо макропоказники за останні роки. Як видно з даних таблиці 1, за період 2021-2022 років видатки зведеного бюджету у 2022 році в порівнянні з 2021 роком зросли більш ніж у двічі (на 60,6%) або на 1199121,4 млн гривень. Фактичні обсяги видатків державного та місцевих бюджетів за 2021-2025 роки характеризують їх кількісну динаміку та питому вагу у Зведеному бюджеті України.

Таблиця 1. Склад і обсяг видатків Зведеного бюджету України у 2021-2025 роках за функціональною класифікацією (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)

Вид бюджету	2021		2022		2023		2024		2025	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Державний	1490258,9	80,8	2705423,3	88,9	4014418,1	90,4	4486682,7	90,7	5473577,2	91,3
Місцеві	354118,8	19,2	338075,8	11,1	426522,1	9,6	457343,4	9,3	525889,9	8,7
Зведений	1844377,7	100	3043499,1	100	4440940,2	100	4944026,1	100	5999467,1	100

Джерело: побудовано авторами на основі [9].

Якщо ж розглядати обсяг видатків за видами бюджетів, то помітно прослідковується тенденція до значної питомої ваги видатків державного бюджету, які становили у 2021 році – 80,8% видатків зведеного бюджету. Натомість, видатки місцевих бюджетів у цей період становили 19,2%. Проте, за час війни, частка видатків державного бюджету у 2025 році становила 91,3% в порівнянні з довоєнним 2021 роком. Тобто, зросла на 10,5 відсоткового пункту, в той же час, частка видатків місцевих бюджетів склала 8,7%, що свідчить про зменшення цього показника на 10,5 відсоткового пункту. Зазначені зміни в складі та обсягах видатків зведеного бюджету є наслідком вторгненням росії на територію України та необхідністю централізації фінансових ресурсів і перенаправлення видатків бюджету в межах збільшення питомої ваги видатків державного бюджету для вирішення різного роду мілітарних, гуманітарних, соціальних й інших потреб воюючої країни.

Вагомою частиною у формуванні зведеного бюджету України є податкові надходження держави. Структура бюджетних видатків у зведеному бюджеті України демонструє пріоритети бюджетної політики у межах сконцентрованого обсягу державних фінансів, можливостей державного або місцевих бюджетів щодо фінансування заходів та завдань з відповідної категорії видатків.

Видатки зведеного бюджету вказують на рівень економічного та фінансового потенціалу країни, а також загальних можливостей щодо задоволення суспільних потреб.

Фінансова політика держави у реалізації завдань суспільного розвитку відіграє системоутворюючу роль, адже через неї держава накопичує, розподіляє та перерозподіляє фінансові ресурси для досягнення стратегічних цілей і завдань.

Фінансова політика визначає параметри оподаткування, витрат держави і фінансування боргу, що впливає на інвестиційний клімат, сукупний попит, розвиток підприємництва. Через стримуючі або стимулюючі механізми держава може стабілізувати або прискорити економічний розвиток. Через бюджетну систему (трансферти, соціальні видатки, податки) держава згладжує нерівність, фінансує соціальний захист населення, освіти, охорону здоров'я. Це дає можливість підвищити соціальну стабільність та покращити якість життя громадян.

В умовах війни бюджетні витрати зростають швидше, ніж доходи бюджетів, що посилює ризики для фінансової стабільності. Отже, у такій ситуації основне завдання органів влади не розпоршувати фінансові ресурси, а навпаки, зосереджувати їх на важливих, пріоритетних напрямках забезпечення обороноздатності країни, гуманітарних і соціальних програмах підтримки тимчасово переміщених осіб та інших першочергових заходах [10, с. 30].

Держава, використовуючи різноманітні інструменти фінансової політики, виконує ключову роль у регулюванні економіки, забезпечуючи її стабільність, розвиток і соціальну справедливість [11, с. 161].

Фінансова політика держави зосереджена на підтримці стійкості державного боргу, контролю інфляції, дефіциту бюджету, а також формує довіру до державних фінансів та загалом до фінансової системи країни. Через фінансову політику, держава забезпечує правопорядок, функціонування судової гілки влади, будує інфраструктурні об'єкти, здійснює захист країни і це добре видно на прикладі нинішньої війни. Таким чином, держава через інструмент фінансової політики реагує на сучасні виклики, впроваджує антикризову політику, впливає на ефективність системи державного управління, інвестиційну привабливість і забезпечує відновлення країни.

Finance & Taxation

Як вагомий інструмент суспільного розвитку, фінансова політика забезпечує баланс між макрофінансовою стабільністю, соціальною справедливістю та економічною ефективністю. Вона визначає спроможність держави досягти коротко- та довгострокових цілей суспільного розвитку.

Проведений нами аналіз видатків зведеного бюджету України за функціональною класифікацією (табл. 2) є одним із важливих інструментів оцінювання того, наскільки фінансова політика держави реально через конкретний розподіл фінансових ресурсів забезпечує досягнення цілей суспільного розвитку.

Таблиця 2. Структура видатків Зведеного бюджету України (за функціональною класифікацією) у 2021-2025 роках, млн грн

Напрями	2021	%	2022	%	2023	%	2024	%	2025	%
Усього	1844377,7	100	3043499,1	100	4440940,2	100	4944026,1	100	5999467,1	100
Загальнодержавні функції	252605,9	13,70	248468,2	8,16	349142,7	7,86	435869,8	8,82	512180,6	8,54
у т. ч. обслуговування державного боргу	157591,8	8,54	-	-	-	-	-	-	-	-
Оборона	127527,3	6,91	1142872,4	37,55	2097620,5	47,23	2304475,1	46,61	3069857,4	51,17
Громадський порядок, безпека та судова влада	176149,3	9,55	454431,5	14,93	591431,9	13,32	712712,8	14,42	836936,2	13,95
Економічна діяльність	293350,1	15,91	156434,3	5,14	247291,3	5,57	259859,4	5,26	258106,1	4,30
Охорона навколишнього середовища	10620,6	0,58	5226,7	0,17	6395,9	0,14	10384,1	0,21	11772,4	0,20
Житлово-комунальне господарство	56894,5	3,08	411690,1	1,35	70397,8	1,59	66178,9	1,34	91051,9	1,52
Охорона здоров'я	203610,4	11,04	215275,9	7,07	217419,5	4,90	238652,7	4,83	262045,5	4,37
Духовний та фізичний розвиток	43358,4	2,35	33636,0	1,11	38471,1	0,87	45533,3	0,92	48478,2	0,81
Освіта	312914,6	16,97	290758,5	9,55	308638,9	6,95	348432,4	7,05	394048,3	6,57
Соціальний захист та соціальне забезпечення	367346,6	19,92	455186,2	14,96	514130,7	11,58	521927,7	10,56	514990,4	8,58
у т.ч. соціальний захист пенсіонерів	211948,4	11,49	-	-	-	-	-	-	-	-

Джерело: побудовано авторами на основі [9].

Як бачимо з даних таблиці 2, загальні суми бюджетних видатків щорічно зростають. Однак, важливо визначити, який саме обсяг фінансового ресурсу був сконцентрований на тій чи іншій галузі для задоволення суспільних потреб, тобто, які основні завдання стоять перед суспільством на

даному етапі і як вони змінюються та фінансуються? Як бачимо, до початку широкомасштабного вторгнення росії найбільший обсяг видатків у 2021 році припадав на фінансування соціального захисту та соціального забезпечення (19,92%), у тому числі соціальний захист пенсіонерів (11,49%). Дещо в

менших обсягах в порівнянні з соціальним забезпеченням, проте стабільно була профінансована така важлива галузь соціального спрямування, як освіта (16,97%). Далі за обсягами найбільшого спрямування видатків бюджету йде економічна діяльність (15,91%). На охорону здоров'я виділено у 2021 році видатків на суму 203610,4 млн грн або 11,04%. Фактично, бачимо ті макропоказники, які характеризують пріоритети фінансової політики у довоєнний період. Вони виражені у соціальних видатках і тут важливо відмітити, що це залежить не від оптимальної потреби галузей, а від можливостей бюджету їх задовольнити. З цього можна зробити висновок, що до війни, основна увага уряду у реалізації бюджетної політики, як складової фінансової політики, була зосереджена на питаннях соціального забезпечення, розвитку освіти, охорони здоров'я, а також підтримці економічної діяльності. Отже, здійснювалося фінансування галузей, які визначають майбутнє суспільного розвитку та країни загалом. Водночас частка оборони у структурі видатків зведеного бюджету 2021 року становила усього 6,91% або 127527,3 млн грн, що дає підстави стверджувати, що країна орієнтувалася на перспективу суспільного розвитку і в меншій мірі на посилення своїх оборонних спроможностей, тобто не готувалися до ведення бойових дій.

Аналіз показників обсягу фінансування видатків зведеного бюджету за тією ж структурою у 2022 році вказує на суттєві зміни. Перед війною пріоритетні напрями фінансової політики держави ґрунтувалися на положеннях Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, програм співпраці з міжнародними організаціями, а також на засадах Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

В умовах мирного часу ключовим пріоритетом є видатки спрямовані на соціальний захист та соціальне забезпечення, переусім вразливих верств населення, розвиток/удосконалення соціальної інфраструктури та інвестиції в людський капітал. За цими ознаками формується характеристика видатків «соціального бюджету», який, як правило, відповідає соціальній політиці держави і спрямований на удосконалення суспільного розвитку.

Фактично, склад і структура видатків бюджету визначається економічним змістом і завданнями, які постають перед країною на сучасному етапі, та є індикатором соціально-економічної політики держави.

Якщо у попередніх роках кожен з проаналізованих вище напрямів або й інші, фінансувалися більш-менш

стабільно, то з початком російського вторгнення пріоритети різко змінилися. Як наслідок, видатки зведеного бюджету були перенаправлені на більш актуальні напрями, що відповідають потребам часу. Як видно з даних таблиці 2, у 2022 році в порівнянні з 2021 роком на 30,64% або на 1015345,1 млн грн зріс обсяг видатків на оборону, що є цілком виправданим і логічним кроком в умовах війни. Загалом у 2022 році збільшився обсяг фінансування так званого «безпекового блоку», зокрема зросли видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу на 278282,2 млн грн або на 5,38% у порівнянні з видатками 2021 роком. Решта напрямів у структурі видатків зведеного бюджету України, тобто соціальних видатків не пов'язаних з безпековим сектором, у 2022 році зазнали суттєвого зниження у порівнянні з 2021 роком. Крім того, зазнала змін і сама структура видатків зведеного бюджету України, оскільки у 2022 році і в подальших роках не виділялися окремо видатки на соціальний захист пенсіонерів та обслуговування державного боргу. Аналогічна ситуація прослідковується у 2023 році, оскільки питома вага видатків на оборону у загальній структурі зведеного бюджету становили 47,23%, що на 40,32 відсоткового пункту більше у порівнянні з довоєнним 2021 роком. Тенденція зростання мілітарних видатків продовжилася у 2024 та 2025 роках, і, становила відповідно: 2304475,1 млн грн (46,61%) та 3069857,4 млн грн (51,17%). Отже, у 2025 році більше половини усіх видатків зведеного бюджету України було спрямовано на оборону.

Для належного забезпечення фінансування потреб Збройних Сил України та загалом сектору безпеки необхідні значні обсяги фінансів. Відтак уряду важливо активізувати заходи сприяння формування надійних мобілізаційних резервів для закупівлі зброї, техніки, здійснення релокації вітчизняних підприємств в безпечні регіони, забезпечення виплат різного виду допомог населенню тощо.

Що стосується соціальних видатків, то за досліджуваній період вони суттєво знизилися. Зокрема на освіту у 2024 році виділено 348432,4 млн грн або 7,05% у загальній структурі зведеного бюджету України. Це на 9,92% менше ніж було у 2021 році. Тенденція зниження продовжилася у 2025 році, зокрема освітня галузь була профінансована у сумі 394048,3 млн грн або 6,57% у загальній структурі зведеного бюджету України, що менше на 0,48% ніж у 2024 році.

Загалом проведений нами аналіз соціальних видатків свідчить про значне їх скорочення фінансування у період війни. Зокрема на духовний і фізичний розвиток у 2024 році виділено 45533,3 млн грн або 0,92%, на охорону здоров'я – 238652,7 млн грн або 4,83%, на соціальний захист та соціальне забезпечення – 521927,7 млн грн або 10,56% загального обсягу видатків зведеного бюджету України. Це значно менше ніж у довоєнний період і наразі цей спад у фінансуванні продовжився у 2025 році. Наприклад, на охорону навколишнього

Finance & Taxation

середовища у 2024 році виділено 10384,1 млн грн або 0,21% видатків зведеного бюджету, а у 2025 році цей напрям було профінансовано у сумі 11772,4 млн грн або 0,20% видатків зведеного бюджету, тобто на 0,01% менше. Проте, зважаючи на доцільність очищення забруднених внаслідок військових дій територій, цей напрям, на наш погляд, потребує більшої фінансової підтримки. До речі, зменшення фінансування стосується, наприклад, галузі охорони здоров'я та інших.

Поряд з цим, вважаємо, що об'єктивною потребою сьогодення є збільшення соціальних видатків, зокрема на: освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, у тому числі – науку для проведення фундаментальних та прикладних досліджень. Адже загальновідомо, що здорова, освічена та забезпечена в соціальному плані нація, спроможна подвоїти синергію для нарощування обсягів ВВП, зростання як військового, так і соціально-економічного потенціалу країни. Крім того, формування сприятливих умов для розвитку людини повинна бути основою успішного суспільного розвитку.

Проведений нами розширений аналіз свідчить, що на відповідних етапах суспільного розвитку основні складові фінансової політики держави – грошово-кредитна та бюджетна – відігравали вагомий вплив на динаміку суспільного розвитку. Набір

інструментів, важелів та їх використання постійно змінювалися в умовах мирного часу, а у воєнний, то й поготів. Крім того, цей процес залежав від циклу економічної фази, рівня розвитку соціально-економічної сфери, необхідності вирішення актуальних суспільних проблем. Фінансові інструменти змінювалися з врахуванням стану розвитку суспільства та впливу ендогенних та екзогенних чинників.

Важливу роль у системі інструментів фінансової політики країни у виконанні завдань суспільного розвитку відіграє бюджетна політика, як складова фінансової. Її інструменти впливають на формування бюджетних надходжень та напрямів використання видатків бюджету. Основні показники бюджетної політики за останні 15 років свідчать про те, що дефіцит державного бюджету став хронічним явищем (табл. 3). Аналіз динаміки доходів і видатків Державного бюджету України свідчить, що основний фінансовий документ країни за увесь досліджуваний період виконувався із дефіцитом. Між тим, Державний бюджет України є регулятором економіки, що відображає обсяги необхідних державі фінансових ресурсів, визначає пріоритетні напрями використання коштів та вектори фінансової діяльності держави.

Таблиця 3. Динаміка доходів і видатків Державного бюджету України, млн грн

Рік	Доходи	Видатки	Сальдо	
			Профіцит (+); Дефіцит (-)	% ВВП
2011	314616,9	333459,5	-23557,6	-1,79
2012	346054,0	395681,5	-53445,2	-3,79
2013	339180,3	403403,2	-64707,6	-4,45
2014	357084,2	430217,8	-78052,8	-4,98
2015	534694,8	576911,4	-45167,5	-2,28
2016	616274,8	684743,4	-70130,2	-2,94
2017	793265,0	839243,7	-47849,6	-1,60
2018	928108,3	985842,0	-59247,9	-1,66
2019	998278,9	1072891,5	-78049,5	-1,96
2020	1076016,7	1288016,7	-217096,1	-5,18
2021	1296852,9	1490258,9	-197937,4	-3,63
2011-2021	-	-	-	-3,11
2022	1787395,6	2705423,3	-914701,7	-17,62
2023	2671998,0	4014418,1	-1333110,7	-20,39
2024	3122713,4	4486682,7	-1358500,1	-17,74
2025	3834209,6	5473577,2	-1635782,2	-18,32
2022-2025	-	-	-	-18,52

Джерело: побудовано авторами на основі [9].

Встановлено, що протягом п'ятнадцяти років держбюджет жодного разу не виконувався з профіцитом, навпаки спостерігався дефіцит, хоча державний бюджет, як складова системи державних фінансів, відображає основні показники фінансів, які забезпечують виконання завдань фінансової політики. Зокрема у 2013-2014 роках, дефіцит становив відповідно 4,45% ВВП та 4,98% ВВП відповідно. Дані таблиці 3 показують, що з 2011 року і фактично по-нинішній час, дефіцит став хронічним явищем. Як свідчить міжнародний досвід, в деяких випадках хронічний дефіцит може призвести до швидкого дефолту. У 2014 році падіння економіки та фінансової нестабільності стало результатом російської агресії на сході України (через окупацію окремих частин Донецької, Луганської областей та АР Крим). Проте, перебуваючи в надзвичайно складних умовах, тодішній уряд втримав зростання державного боргу та забезпечив фінансову стабільність країни. У 2020 році дефіцит державного бюджету становив більше 217 млрд грн або 5,18% ВВП, а у 2021 році цей показник склав – 3,63% ВВП, тобто зменшився у порівнянні з 2020 роком на 1,55%.

З повномасштабним вторгненням ситуація ще більше загострилася, оскільки дефіцит Державного бюджету України у 2022 році становив майже 915 млрд грн або 17,62% ВВП. Це фактично був найвищий показник дефіциту бюджету і його частка у ВВП, якщо порівнювати з довоєнним періодом. Проте, під час гарячої фази війни у 2023 році цей показник зріс в порівнянні з 2022 роком іще на 2,77% і становив 20,39% ВВП або 1,33 трлн гривень. Вже у 2024 році, як видно з даних таблиці 3, дефіцит бюджету становив 1,35 трлн грн або 17,74% ВВП, тобто зменшився у порівнянні з 2023 роком на 2,65%. Проте, у 2025 році дефіцит бюджету у порівнянні з 2024 роком знову зріс до 1,63 трлн грн або 18,32% ВВП, тобто на 0,58%.

Аналіз частки дефіциту бюджету у ВВП впродовж 2011-2021 років свідчить про її нестабільність у мирний час із середнім значенням 3,11% ВВП. Проте, у воєнний період 2022-2025 років нестабільність і невизначеність зросли, а тому узагальнений середній показник склав 18,52% ВВП, тобто зріс на 15,41% у порівнянні з умовами мирного часу. Таким чином, із повномасштабним вторгненням суттєво зріс дефіцит державного бюджету через необхідність задоволення всезростаючих потреб воюючої країни.

Адаптивність фінансової політики держави є важливим чинником її дієвості у системі забезпечення виконання завдань і цілей суспільного розвитку. До того ж, необхідним є і розвиток бюджетної складової. Зокрема оцінка впливу фінансової політики держави повинна враховувати трансформації у сфері управління державними фінансами, що є необхідною умовою розбудови інституційного середовища і досягнення вагомих результативних показників.

Пріоритетними напрямами соціально орієнтованої бюджетної політики, підвищення ефективності соціальних видатків бюджету є посилення спроможностей, особливо інституційних для місцевих органів влади, забезпечення їх фінансової стійкості, збалансованості усіх рівнів бюджетів, як місцевих, так і державного.

Сьогодні, як по-суті і завжди, особливої ваги набуває питання покращення інституту планування бюджету, досягнення збалансованості усіх рівнів бюджету, оптимізації розподілу видаткових повноважень бюджету між рівнями влади з метою якісного виконання завдань і цілей суспільного розвитку, а також надання населенню кращої якості і в достатній кількості суспільних благ. Саме застосування сучасних методів бюджетного планування підвищує рівень результативності фінансової політики та ефективність використання фінансових ресурсів держави.

Дієвість податкової і бюджетної політики, як інструментів фінансової політики, потребує узгодження стратегічних орієнтирів суспільного розвитку, ефективного використання складових механізмів монетарного регулювання та поєднання цього чинника з ефективністю та відповідальністю. Цілі, принципи та пріоритети цієї політики повинні бути орієнтовані на стабільний суспільний розвиток, що передбачає врахування науково-обґрунтованих соціальних стандартів, зростання рівня та якості життя громадян. В цьому контексті, важливим також є належне бюджетне планування і регулювання, якість державного фінансового контролю (аудиту) та прозорість функціонування усєї бюджетної системи.

Місцеві бюджети у реалізації цілей і завдань суспільного розвитку, відіграють важливу роль, як інструментів бюджетної політики і характеризуються можливостями їх успішного регулювання цими процесами.

Формування та реалізація пріоритетів фінансової політики держави повинна здійснюватися на основі відповідальності усіх суб'єктів соціально-економічних відносин з урахуванням інституційної складової фінансової системи, її регулятивного апарату, що лежить у формуванні системи цілей і завдань, дотримання монетарних, бюджетних, фіскальних складових, їх узгодженості з ендегенними та екзогенними трансформаціями інституційного та соціально-економічного середовища. Вагомим аспектом є ідентифікація домінуючих чинників впливу на формування та реалізацію фінансової політики держави через виконання завдань суспільного розвитку, що генеруються енде- та екзогенним середовищем та впливають на якість її фінансового інструментарію. Врахування цього чинника, зокрема його значущість та роль на відповідному еволюційному етапі при формуванні цілей і завдань фінансової політики сприятиме дієвості та адаптивності фінансових механізмів у питанні планування та оцінювання наслідків впливу на динаміку суспільного розвитку.

На наш погляд, подальше вдосконалення інституту фінансової політики держави повинно здійснюватися з урахуванням єдиного фінансового (інвестиційного, бюджетного, монетарного, фіскального тощо) і соціального простору, тісно взаємопов'язаного з інституційним середовищем всередині країни.

Стратегічні орієнтири фінансової політики у виконанні завдань суспільного розвитку повинні включати розвиток підприємництва, малого та середнього бізнесу, державно-приватного партнерства (ДПП). Навіть в умовах війни важливо задіяти інструменти та важелі, які забезпечать стабілізацію підприємницької діяльності, поживлення ділової активності, сприятимуть самозайнятості громадян і, відповідно, підтримають певний рівень та якість життя населення.

В умовах економічного зростання держава повинна використати фінансові інструменти і важелі для стимулювання розвитку, зміцнення рівня підприємницької активності. Активізація механізму державно-приватного партнерства (ДПП) у системі суспільного розвитку щодо фінансування важливих програм і проєктів потребує застосування стимулюючих фінансових інструментів, механізмів та важелів.

Як стверджують Л. Лисяк та В. Зюзін, в наш час необхідно використовувати фінансові механізми (інструменти) із залучення бізнесу до вирішення питань локального рівня, приділяючи особливу увагу створенню інституційних умов активізації партнерських відносин бізнесу і влади задля реалізації пріоритетних соціальних програм на основі державно-приватного партнерства, активізації соціальних інвестицій з урахуванням досвіду країн ЄС [13, с. 99]. Особливо це актуально в умовах воєнного стану, коли основний пріоритет суспільного розвитку – захист країни, коли існує обмеженість у фінансових ресурсах, натомість зростає роль державно-приватного партнерства (ДПП) у фінансуванні суспільно значимих проєктів, наприклад, в медицині, освіті, науці. Поряд з цим важливим є використання потенціалу міжнародних партнерів, як одного із джерел реалізації інноваційно-інвестиційних програм, проєктів суспільного розвитку. Такий підхід, на наш погляд, дасть можливість знизити рівень безробіття, підвищити кількість і якість надання населенню суспільних благ, впровадження інновацій, систем штучного інтелекту (ШІ) та інших цифрових технологій, підвищення ефективності використання бюджетних видатків та дозволить досягти результативності державної фінансової політики.

Очікується, що іноземні донори візьмуть на себе певну частину зобов'язань щодо реконструкції зруйнованих житлових об'єктів і ремонту частково пошкоджених об'єктів із залученням міжнародних та місцевих підрядників [14, с. 193].

Таким чином, в умовах глобалізації, цифровізації, штучного інтелекту (ШІ) важливо створювати відповідні інституційні механізми, спроможні

позитивно впливати на ефективність фінансової політики та реалізацію завдань суспільного розвитку. Комплексне використання фінансового інструменту з урахуванням першочергових інтересів та потреб суспільства, суб'єктів економічної діяльності й держави та проведення виваженої фінансової політики сприятиме підвищенню рівня відповідальності у суспільстві та досягненню кращих результативних показників суспільного розвитку.

Висновки. Важливим теоретико-методологічним та практичним завданням фінансової політики держави є створення умов соціальної та економічної стабільності, підвищення рівня зайнятості громадян, якості життя, стимулювання розвитку людського потенціалу. Ці завдання були прерогативою фінансової політики України до війни, а з повномасштабним вторгненням, пріоритети змінилися і натомість посилюється фінансування так званого «безпекового блоку». Різкий перехід від соціальної орієнтації до зростання оборонних витрат свідчить про зміну пріоритетів державої фінансової політики та реагування на сучасні безпекові виклики.

В теоретичному плані важливим є узгодження фінансової політики на основі діалектичної єдності цілей суспільного розвитку з процесами його фінансового потенціалу, оскільки структура і обсяг бюджетних видатків (усіх рівнів) та заходів повинні координуватися із завданнями суспільного розвитку держави. Натомість результативність видатків досягається через ефективність використання фінансів у зменшенні нерівності, покращенні якості освіти, медицини, зростанні економіки, що є основними цілями суспільного розвитку.

На наш погляд, пріоритети фінансової політики суспільного розвитку, за винятком воєнного періоду, повинні базуватися на результатах аналізу існуючих достовірних прогнозах, соціально-економічних тенденціях, врахуванні економічного та інституційного стану, що передбачають: задіяння фінансових інструментів активізації ділової активності, підвищення ролі державно-приватного партнерства (ДПП) та дієвості фіскальної і бюджетної політики як інструментів суспільного розвитку.

Необхідно підвищити рівень відповідальності суб'єктів економічної діяльності з урахуванням інституційного розвитку фінансової системи країни, посилити взаємозв'язок фінансово-економічних відносин та узгодження нагальних потреб суспільства з фінансовими можливостями та пріоритетами держави.

Розробка і реалізація фінансової політики держави з урахуванням завдань суспільного розвитку повинна здійснюватися з обґрунтуванням необхідності та специфіки використання фінансового інструменту, беручи до уваги досвід та знання розвинених країн.

В сучасних умовах Україні слід формувати фінансову політику суспільного розвитку з урахуванням фактора війни та оптимального обсягу перерозподілу ВВП для підтримки першочергових завдань, зокрема посилення спроможностей Збройних

Сил України, надання фінансової допомоги внутрішньо-переміщеним особам (ВПО), малозахищеним верствам населення. Для зниження існуючого дефіциту державного бюджету і відповідно боргового навантаження, доцільно запровадити дієві фінансові механізми, щоб активізувати якісні зміни інституційного середовища, а також зміцнити динамічну стійкість державних фінансів.

Декларація про конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність потенційного конфлікту інтересів щодо дослідження, авторства та/або публікації цієї статті

Таксономія внесків авторів

Юрій Лупенко: написання – рецензування та редагування, формальний аналіз, перевірка, знаходження фінансової підтримки; **Юрій Радіонов:** концептуалізація, ведення, методологія, дослідження, візуалізація, курація даних, написання – початковий проєкт, адміністрування проєкту.

4 Список використаних джерел

1. Afonso A., Jalles J. Fiscal composition and long-term growth. *Applied Economics*. 2014. Vol. 46(3). pp. 349–358. <https://doi.org/10.1080/00036846.2013.848030>
2. Коломієць В. Фінансова політика держави: теоретичні засади та виклики сучасного етапу. *Ринок цінних паперів України*. 2016. № 3-4. С. 29–35. URL: <http://securities.usmdi.org/?p=22&n=93&s=1023>
3. Радіонов Ю. Д. Фінансова політика та проблеми ефективності її реалізації в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2014. Вип. 4. С. 20–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2014_4_4
4. Романенко О. Р. Фінанси: підручник / 4-те вид. К.: ЦУЛ, 2009. 312 с.
5. Шалашна А. О. Фінансова політика держави у системі розвитку економіки. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 65–70. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.24.65>
6. Запатріна І. Формування фінансової політики держави: євроінтеграційний вимір. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2012. № 2. С. 59–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2012_2_7
7. Канєва Т., Галабурда А. Фінансова політика України в сучасних умовах. *Фінанси*. 2023. Вип. IV(92). С. 190–200. <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-4.92.13>
8. Смагло О. В. Функціонування та реалізація фінансової політики. *Інтелект XXI*. 2020. № 1. С. 81–84. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-1.14>
9. Видатки зведеного бюджету України. Міністерство фінансів України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>
10. Радіонов Ю. Д. Управління фінансовими ресурсами держави в умовах воєнного стану. *Економіка України*. 2023. Том 66, № 1(734). С. 20–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.020>
11. Григорук І., Колісник О. Фінансова політика держави як інструмент економічного розвитку. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 2. С. 159–164. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-20>
12. Chugunov I., Makohon V., Pasichnyi M., Nikitishin A., Adamenko I., Krykun T. et. al. Budget Policy of Social Development. Chugunov I. (Ed.). Tallinn: Scientific Route OÜ, 2018. <http://doi.org/10.21303/978-9949-7316-1-9>
13. Лисяк Л., Зюзін В. Концептуальні засади фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4(24). С. 88–102. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-4\(24\)-88-102](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-4(24)-88-102)
14. Метеленко Н., Сумма В., Шарапов В., Сілін А. Стратегічні вектори управління державними фінансами під час війни в контексті відбудови України. *Humanities Studies*. 2023. Вип. 17(94). С. 190–199. <https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-20>

4 References

1. Afonso, A., & Jalles, J. (2014). Fiscal composition and long-term growth. *Applied Economics*, 46(3), 349–358. <https://doi.org/10.1080/00036846.2013.848030>
2. Kolomiyets, V. (2016). Financial policy of the state: theoretical principles and challenges of the modern stage. *Securities Market of Ukraine*, 3-4, 29–35. Retrieved from: <http://securities.usmdi.org/?p=22&n=93&s=1023> [in Ukrainian]
3. Radionov, Yu. D. (2014) Financial policy and problems of its implementation effectiveness in Ukraine. *Scientific works of the National Financial Research Institute*, 4, 20–26. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2014_4_4 [in Ukrainian]
4. Romanenko, O. R. (2009). Finance. 4th ed. Kyiv: TsUL. [in Ukrainian]
5. Shalashna, A. O. (2021). State financial policy in the system of economic development. *Agrosvit*, 24, 65–70. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.24.65> [in Ukrainian]
6. Zapatrina, I. (2012). Formation of the State's Financial Policy: European Integration Dimension. *Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 2, 59–73. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2012_2_7 [in Ukrainian]
7. Kaneva, T., & Galaburda, A. (2023). Financial Policy of Ukraine in Modern Conditions. *Finance*, IV(92), 190–200. <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-4.92.13> [in Ukrainian]
8. Smaglo, O. V. (2020). Functioning and implementation of financial policy. *Intellect XXI*, 1, 81–84. <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-1.14> [in Ukrainian]
9. Ministry of Finance of Ukraine. (n. d.). Expenditures of the Consolidated Budget of Ukraine. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/> [in Ukrainian]
10. Radionov, Yu. D. (2023). Management of State Financial Resources under Martial Law. *Economy of Ukraine*, 66(1), 20–43. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.020> [in Ukrainian]
11. Hryhoruk, I., & Kolisnyk, O. (2024). State financial policy as an instrument of economic development. *Modeling the development of the economic systems*, 2, 159–164. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-20> [in Ukrainian]
12. Chugunov, I., Makohon, V., Pasichnyi, M., Nikitishin, A., Adamenko, I., Krykun, T. et al. (2018). (2018). Budget Policy of Social Development. Tallinn: Scientific Route OÜ. <http://doi.org/10.21303/978-9949-7316-1-9>
13. Lysyak, L., & Zyuzin, V. (2021). Conceptual principles of financial support for the implementation of state social programs in Ukraine. *Problems and prospects of economics and management*, 4(24), 88–102. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-4\(24\)-88-102](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-4(24)-88-102) [in Ukrainian]
14. Metelenko, N., Summa, V., Sharapov, V., & Silin, A. (2023). Strategic vectors of public finance management during the war in the context of the reconstruction of Ukraine. *Humanities Studies*, 17(94), 190–199. <https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-20> [in Ukrainian]